

โรงเรียนบ้านหนองตาบ่ง

ต้นแบบการพัฒนา “จิตอาสาเพื่อสังคม”

๑๑ อยากให้นักเรียนของเรามีจิตอาสาเป็นพื้นฐานของชีวิต ไม่เห็นแก่ตัว มองเห็นผู้อื่นก่อนที่จะมองเห็นตัวเอง และได้รับความสุขจากการให้ นั่นคือการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ถ้าเด็กๆ เขาได้ซึมซับสิ่งเหล่านี้ไปเรื่อยๆ จนโตเป็นผู้ใหญ่ พวกเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุข และสังคมนั้นก็จะเป็นสังคมแห่งความสุข ๑๑

เป็นเวลากว่าสิบปีที่ชาวชุมชนบ้านหนองตาบ่ง นำโดยอาจารย์วิวรรณ วรรณศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองตาบ่ง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมแห่ง “การให้” จนกลายเป็นสังคมแห่ง “ความสุข” อย่างที่ทุกคนปรารถนา ด้วยเครื่องมือสำคัญคือ “จิตอาสาเพื่อสังคม”

เส้นทางสู่การพัฒนาจิตอาสาเพื่อสังคม

เมื่อปี 2550 โรงเรียนบ้านหนองตาบ่งเป็นหนึ่งในโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกให้ไปศึกษาดูงานที่มูลนิธิพุทธฉือจี้ องค์กร

การกุศลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยได้วัน ซึ่งมีอาสาสมัครกว่า 2 แสนคน อุทิศตนช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ด้วยจิตอาสา

จากการศึกษาดูงานครั้งนั้นได้สร้างแรงบันดาลใจในการคิดโครงการสร้างเสริมคุณธรรมผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยมีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ให้การสนับสนุน ซึ่งโรงเรียนได้เลือกใช้กระบวนการ “จิตอาสาเพื่อสังคม” ในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กนักเรียน และขยายผลต่อไปยังชุมชน

“การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทำได้หลายวิธี แต่เราเลือกใช้วิธีจิตอาสา เพราะกิจกรรมจิตอาสาจะช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้อ่อนโยน รู้จักการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งชุมชนบ้านหนองตาบ่งมีต้นทุนทางด้านนี้อยู่แล้ว สังเกตได้จากเวลาขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้มาร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ อย่างการพัฒนาชุมชน หรือช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย พวกเขาจะมาช่วยกันด้วยความเต็มใจ และจากที่ได้ไปดูงานที่ฉือจี้ เรื่องอาสาสมัครที่ทำงานต่างๆ ด้วยจิตอาสา ก็เกิดความประทับใจ เลยนำมาปรับใช้ในบริบทของบ้านหนองตาบ่ง” อาจารย์วิวรรธน์กล่าว

กิจกรรมสร้างสรรค์ จิตอาสาเพื่อสังคม

เดิมทีโรงเรียนบ้านหนองตาบ่งมีกิจกรรม “ครูอาสา” เพื่อแก้ปัญหาเด็กติดเกมอยู่ก่อนแล้ว โดยกลุ่มครูอาสาคอยดูแลส่งเสริมให้นักเรียนหันมาอ่านหนังสือแทนการเล่นเกมส์ในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน

โรงเรียนจึงเริ่มต้นจากการต่อยอดทุนดีที่มีอยู่ ด้วยการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมครูอาสาที่หลากหลายมากขึ้น โดยการจัดกลุ่มครูที่มีความถนัดในแต่ละเรื่อง เช่น ครูที่มีความสามารถในการวาดภาพ จัดดอกไม้สด ร้อยมาลัย ทำดอกไม้แห้ง สอนทำอาหาร ฯลฯ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งนอกจากนักเรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายแล้ว ผลจากกิจกรรมครูอาสายังเป็นการเรียกศรัทธาของคนในชุมชน จึงเกิดการร่วมกันบริจาคข้าวของต่างๆ ให้กับโรงเรียน อีกทั้งยังมีผู้ปกครองที่อาสาเข้ามาเป็นครู ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กๆ อีกด้วย

พลังจิตอาสาที่ส่งต่อจากครูสู่ลูกศิษย์ทำให้เกิดกิจกรรม “ยุวชนจิตอาสา” ขึ้น โดยมีเด็กนักเรียนเป็นแกนนำในการบำเพ็ญประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น การช่วยกันเก็บขยะในที่สาธารณะ ทำให้ขยะในชุมชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด หรือในช่วงที่วัดมีงานบุญ เช่น งานทอดกฐิน ฟ้าป่า เด็กๆ จะรวมตัวกันไปช่วยทำความสะอาดวัด และบ่อเลี้ยงน้ำดื่มที่มียานบำเพ็ญกุศลศพเกิดขึ้นในชุมชน เด็กๆ ก็จะไปช่วยกันบริการนำดื่มและอาหารว่างให้กับแขกที่มาร่วมงาน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้นระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน

นอกจากนี้ เด็กๆ และผู้ปกครองยังช่วยกันทำอาหารไปเลี้ยงผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต ซึ่งอยู่ในการดูแลของวัดวังขนายทายิการาม โดยเด็กๆ จะปฏิบัติเหมือนเป็นลูกหลาน ช่วยป้อนอาหารให้กับผู้ป่วย พุดคุยเพื่อคลายความเหงาและความกังวลใจให้กับผู้ป่วย ทำให้พวกเขาเกิด

การเรียนรู้ในการช่วยเหลือดูแลผู้อื่น ที่สำคัญคือสร้างความตระหนักเรื่องความกตัญญู กตเวที มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีจิตใจอ่อนโยน

การจัดกิจกรรมด้านจิตอาสาเหล่านี้ทำให้เด็กๆ ได้สัมผัสกับของจริง และลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อได้ฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยหล่อหลอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออก รู้จักการแบ่งปันและเสียสละ เป็นต้น

การสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมของโรงเรียนบ้านหนองตาบั้งได้ขยายผลไปสู่ชุมชน เกิดเป็นพลัง “ชุมชนจิตอาสา” ของกลุ่มชาวบ้านหนองตาบั้งที่อุทิศตนเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นประจำ อย่าง “โครงการพลังจิตอาสาพาครอบครัวอบอุ่น” ที่เกิดขึ้นเพื่อเติมเต็มความรักความอบอุ่นให้กับเด็กนักเรียนที่ขาดผู้ปกครองคอยดูแล มีชาวบ้านอาสาเข้ามาเป็นพ่อแม่อุปถัมภ์ให้กับเด็กๆ กลุ่มนี้ โดยโรงเรียนจะคัดกรองเด็กที่มีปัญหาครอบครัว แล้วจับคู่กับพ่อแม่อุปถัมภ์ที่มีคุณสมบัติตรงกัน เช่น เด็กที่เล่นฟุตบอลเก่งจะจับคู่กับพ่อแม่อุปถัมภ์ที่มี

ความถนัดด้านกีฬา เป็นต้น ซึ่งพ่อแม่อุปถัมภ์ จะให้การช่วยเหลือโดยให้ “ความรักและเวลา” เข้ามาดูแล พุดคุยให้กำลังใจ และให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินชีวิต

ศูนย์การเรียนรู้ “โรงเรียนจิตอาสา”

ผลสำเร็จจากกระบวนการหล่อหลอม “จิตอาสาเพื่อสังคม” จนเกิดครูจิตอาสา เยาวชนจิตอาสา และชุมชนจิตอาสา ทำให้โรงเรียนบ้านหนองตาบั้งกลายเป็นตัวอย่างของการปลูกฝังคุณธรรมด้านจิตอาสา และยกระดับเป็น “ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนจิตอาสา” มีโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ มาศึกษาดูงานโดยเฉลี่ยปีละกว่า 20 คณะ และยังเป็นสถานที่จัดค่ายกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณธรรมในตัวนักเรียน

นอกจากนี้ ยังสามารถขยายเครือข่ายจิตอาสาไปยังโรงเรียนบ้านหนองหวาย ซึ่งเป็นโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรี ที่เดิมที่เด็กในโรงเรียนมีกิจกรรมารายาทที่ค่อนข้างแข็งกระด้าง แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายปลูกต้นกล้าจิตอาสา และกลับไปทำกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่ของตนเองเป็นเวลา 1 ปี เช่น การทำความสะอาดวัด เขียมบ้าน ผู้สูงอายุ นวดและป้อนข้าวให้กับผู้สูงอายุที่

“ไม่มีญาติพี่น้องคอยดูแล ฯลฯ ทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กๆ เปลี่ยนไปเป็นเด็กที่มีความอ่อนโยนและนอบน้อมมากขึ้น

การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

โรงเรียนบ้านหนองตาบ่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ตำบลวังขนาย ซึ่งไม่มีวัด และไม่มีศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน โรงเรียนจึงเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ทำให้มีการพบปะกันระหว่างโรงเรียนและกลุ่มแกนนำชุมชนบ่อยครั้งจนเกิดสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น เมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็มักจะได้รับความร่วมมือร่วมแรงจากชุมชนเป็นอย่างมาก ดังนั้น “การมีส่วนร่วม” ของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินโครงการจิตอาสาเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ

อาจารย์วิวรรธน์เล่าว่า “ความยั่งยืนของโครงการขึ้นอยู่กับชุมชน หากชุมชนมองว่าเรื่องจิตอาสาเป็นเรื่องสำคัญก็จะเกิดการสานต่อด้วยตัวของเขาเอง และในที่สุดก็จะเกิดความยั่งยืน อย่างทุกวันนี้ในกลุ่มแกนนำจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือน ใครมีปัญหาอะไรก็จะเอามาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

ให้ทุกคนได้รู้เท่าๆ กัน เพราะทุกคนต่างเป็นเจ้าของโครงการเหมือนกัน หรือเวลาที่มีคนมาดูงานด้านจิตอาสา ชาวบ้านจะมาช่วยกันเยอะมาก เพราะเขาถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน ไม่ใช่หน้าที่ของโรงเรียนหรือของใครคนใดคนหนึ่ง อันนี้ผมถือว่าเป็นประสบความสำเร็จ”

ทุกวันนี้โรงเรียนและชาวชุมชนบ้านหนองตาบ่ง ยังคงดำเนินกิจกรรมด้านจิตอาสาต่างๆ อย่างแข็งขัน เพื่อสานต่อปณิธานในการสร้างจิตอาสาให้เต็มพื้นที่ พร้อมไปกับปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชนบ้านหนองตาบ่ง บ่มเพาะ “ต้นกล้าจิตอาสาเพื่อสังคม” เพื่อวันหนึ่งข้างหน้า พวกเขาจะเติบโตเป็นไม้ใหญ่แห่งการให้ โดยไม่หวังผลตอบแทน...